

FJODOR
DOSTOJEVSKIJ

LOŠĖJAS

*Vienintelis dalykas, kurį prarasti skaudžiau
nei pinigus, yra meilė.*

OBUOLYS

FIODOR DOSTOJEVSKIJ

LOŠĖJAS

Romanas

Iš rusų kalbos vertė
DOMINYKAS URBAS

I SKIRSNIS

Pagaliau grįžau iš savo dvi savaites trukusios išvykos. Mūsiškiai jau tris dienas buvo Ruletenburge. Maniau, kad jie dievažin kaip laukia manęs, bet, pasirodo, klydau. Generolas žiūrėjo į mane nepaprastai nepriklausomai, pakalbėjo iš aukšto ir nusiuntė pas seserį. Buvo aišku, kad jie kur nors gavo pinigų. Dargi pasirodė, kad generolui kiek drovu žiūrėti į mane. Marja Filipovna buvo nepaprastai susirūpinusi ir ne kiek su manim tešnekėjo; pinigus vis dėlto paėmė, suskaičiavo ir išklaušė visą mano raportą. Pietų buvo laukiama Mezencovo, prancūzėlio ir dar kažkokio anglo; kaip visada – jeigu tik pinigų yra, tai tuoj ir kviestiniai pietūs – kaip Maskvoj. Polina Aleksandrovna, pamačiusi mane, paklausė, ko aš taip ilgai? Ir, nelaukusi atsakymo, nuėjo kažį kur. Suprantama, ji taip pasielgė tyčia. Mudviem vis dėlto reikia išsiaiškinti. Per daug jau visko prisikaupė.

Man davė mažą kambariuką ketvirtajame viešbučio aukšte. Čia žinoma, kad aš esąs iš *generolo svitos*. Iš visko matyti, jog jie jau spėjo visgi pasirodyti esą ne bet kas. Generolą čia visi laiko turtingiausiu rusų didžiūnu. Dar iki pietų jis spėjo man pavesti, tarp kitų dalykų, išmainyti dvi tūkstantines frankų. Aš jas išmainiau

viešbučio kontoroje. Dabar į mus čia žiūrės kaip į milijonierius, bent šią savaitę. Pasiėmęs Mišą ir Nadią buvau beišeinąs pasivaikščioti, bet nuo laiptų mane pašaukė pas generolą – jam atėjo į galvą paklausti, kur aš ketinąs juos vesti. Tasai žmogus visiškai negali žiūrėti man tiesiai į akis. Gal jis ir labai norėtų, bet aš visada atremiu jį tokiu įdėmiu, tai yra nepagarbiu žvilgsniu, jog jis tarytum sutrinka. Baisiausiai pompastišku stiliumi, grūsdamas frazes vieną po kitos ir galiausiai visai susipainiojęs, jis davė man suprasti, kad aš turįs vaikščioti su vaikais kur nors toliau nuo voksholo*, po parką. Pagaliau jis papyko visiškai ir griežtai pridūrė:

– O jūs dar, ko gero, juos į voksholą, prie ruletės nusivesite. Jūs atleiskite man, – pridėjo jis, – bet aš žinau, jūs tebesate dar itin lengvapėdiškas ir turbūt galite imti lošti. Kaip ten bebūtų, nors aš ir nesu jūsų mentorius, ir nė tokio vaidmens imtis neturiu noro, bet visgi turiu teisę pageidauti, kad jūs, taip sakant, manęs bent nekompromituotumėte...

– Tai kad aš nė pinigų neturiu, – atsakiau ramiai. – Pralošti galima tik turint ką.

– Jūs jų tuojau turėsite, – atsakė generolas, kiek paraudęs pasikrapstė po savo rašomąjį stalą, pasitikrino užrašų knygutėje, ir pasirodė, kad man priklausančių pinigų pas jį esama apie šimtą dvidešimt rublių.

– Kaipgi mes atsiskaitysime, – ėmė jis šnekėti, – reikia išversti taleriais. O jūs šit paimekite šimtą talerių, apskritą skaičių, – kas lieka, žinoma, nedings.

* Voksholas (angl. *Vauxhall*) – pramogų, pasilinksminimų, lošimų namai.

Aš tylėdamas paėmiau pinigus.

– Jūs neužsigaukit dėl mano žodžių, jūs toks greitas užsigauti... Jeigu aš jums padariau pastabą, tai aš, taip sakant, jus įspėjau ir, žinoma, turiu tam kai kurių teisių...

Kai grįžau apypietę su vaikais namo, sutikau visą kavalkadą*. Mūsiškiai buvo išvykę pažiūrėti kažkokių griuvėsių. Dvi šaunios karietos, puikiausios arkliai! *Mademoiselle Blanche*** vienoj karietoj su Marja Filipovna ir Polina; prancūzėlis, anglas ir mūsų generolas raiti. Praeiviai stabčiojo ir žiūrėjo – efektas buvo padarytas, tiktai generolui gerai nesibaigs. Paskaičiavau, kad su keturiais tūkstančiais frankų, kuriuos aš atvežiau, dar pridėjus tuos, kur jie, matyt, čionai susičiupo, dabar jie turi kokius septynis ar aštuonis tūkstančius frankų – tai toli gražu per mažai pinigai tokiai *mademoiselle Blanche*.

Mademoiselle Blanche apsistojo tame pat viešbutyje, kur ir mes, su motina, čia pat kažkur ir mūsų prancūzėlis. Liokajai vadina jį *monsieur le comte*, *mademoiselle Blanche* motiną – *madame la comtesse****, kas čia žino – galgi ir iš tikro jie *comte* ir *comtesse*.

Aš iš anksto žinojau, kad *monsieur le comte* manęs nepažins, kai susieisim pietų. Generolas, žinoma, nė nepagalvos mus supažindinti ar bent mane jam pristatyti; o *monsieur le comte* yra buvęs Rusijoje ir žino, kokia nedidelė kupeta yra tai, ką jie vadina *outchitel*****. Jis, beje, mane pažįsta labai gerai. Bet turiu

* Kavalkada (*pranc.* cavalcade) – drauge jojančių raitelių būrys arba vežimų virtinė.

** Panelė Blanš (*pranc.*).

*** Ponas grafas; ponija grafinė (*pranc.*).

**** Mokytojas.

prisipažinti, aš ir į tuos pietus atėjau neprašytas; matyt, generolas užmiršo patvarkyti, šiaip tai tikriausiai būtų mane nusiuntęs pietų į *table d'hot'**. Aš atėjau pats, ir generolas pasižiūrėjo į mane nepatenkintas. Geroji Marja Filipovna tuoj nurodė man vietą, o susitikimas su misteriu Astlejumi mane visai išvadavo iš bėdos ir aš savaimė pasirodžiau priklausęs jų draugei.

Tą keistą anglą sutikau pirmiausia Prūsijoje, vagone, kur mudu sėdėjom priešpriešiais, kai vijausi saviškius. Paskui su juo susidūriau įvažiuodamas į Prancūziją, pagaliau dar Šveicarijoje – per tas dvi savaites du kartus, ir šit dabar netikėtai sutikau jį jau Ruletenburge. Kaip gyvas niekad nebuvau sutikęs žmogaus, kuris taip labai varžytųsi – jis varžosi iki kvailumo ir pats, be abejo, žino tai, nes visai nėra kvailas. Kita vertus, jis labai mielas ir tykus žmogus. Aš jį prakalbinau, kai susitikom pirmąjį kartą, Prūsijoje. Jis pasisakė, kad šią vasarą buvęs Nord Kape ir kad jam labai norėtųsi apsilankyti Nižnij Novgorodo mugėje. Nežinau, kaip jis susipažino su generolu, man atrodo, kad jis be galo įsimylėjęs Poliną. Kai ji įėjo, jis nutvisko kaip žarija. Buvo labai patenkintas, kad prie stalo atsisėdau greta jo, ir, rodos, jau laiko mane artimiausiu draugu.

Prie stalo prancūzėlis rietė kuodą neišpasakytai – jis su visais atsainus ir didus. O Maskvoj, atmenu, būdavo ir nesmarkus, ir nedidelis. Jis baisiai daug kalbėjo apie finansus ir Rusijos politiką. Generolas kai kada įsidrąsinęs paprieštaraudavo, bet kukliai, tiktai tiek, kad galutinai neprarastų savo svorio.

Mano nuotaika buvo keista. Suprantama, dar ligi pusiau pietų spėjau užduoti sau įprastinį ir nuolatinį klausimą: „Kurių galų aš

* Bendrasis stalas viešbutyje (*pranc.*).

tąsausi su tuo generolu ir jau seniai nuo jų neatsiskyriau?“ Prorečiais dirščiojau į Poliną Aleksandrovną; ji nematė manęs visiškai. Baigėsi tuo, kad aš įniršau ir ryžausi kalbėti stačiokiškai.

Visų pirma aš nei iš šio, nei iš to garsiai ir neatsiprašęs įsiterpiau į svetimą pokalbį. Svarbiausia man norėjosi susivaidyti su prancūzėliu. Aš pasigrėžiau į generolą ir staiga visai balsiai ir ryškiai, ir, rodos, pertraukęs jo kalbą, pareiškiau, kad šią vasar rusams beveik visai neįmanoma viešbučiuose valgyti pietų tabldotuose. Generolas įspyrė į mane nustebusias akis.

– Jei jūs esate save gerbiantis žmogus, – variau toliau, – tai būtinai gausite kolyti ir turėsit iškęsti begalę baksnojimų. Paryžiuje ir prie Reino, net Šveicarijoje tabldotuose tiek daug lenkpalaikių ir juos palaikančių prancūzėlių, jog neįmanoma pratarti žodžio, jei tik esate rusas.

Aš tai pasakiau prancūziškai. Generolas žiūrėjo į mane suglumes, nežinodamas, ar čia supykti, ar tik nustepti, kad aš taip užsimirštęs.

– Matyt, jums kas nors kur nors uždavė garo, – pasakė prancūzėlis atsainiai ir su panieka.

– Aš Paryžiuje susikolijau su vienu lenku, – atsakiau, – paskui su vienu prancūzų karininku, kuris lenką palaikė. O vėliau jau dalis prancūzų perėjo į mano pusę, kai jiems papasakoju, kaip norėjau prisipjauti į monsinjoro kavą.

– Prisipjauti? – klausė generolas su oria nuostaba, net į šalis apsidairęs. Prancūzėlis žiūrėjo į mane su nepasitikėjimu.

– Tikrai taip, – atsakiau. – Kadangi aš ištisas dvi dienas buvau tikras, jog turbūt reikės mūsų reikalais trumpam nuvykti į Romą,

tai nuėjau į Šventojo Tėvo pasiuntinybės kanceliariją Paryžiuje vizuoti paso. Tenai mane sutiko abatėlis, kokių penkių dešimčių metų, sausas ir su speiguota fizionomija, ir, išklausęs mane mandagiai, bet nepaprastai sausiai, paprašė palaukti. Nors ir skubėjau, bet, žinoma, atsisėdau laukti, išsitraukiau „*Opinion nationale*“* ir ėmiau skaityti baisiausius Rusijos plūdumus. Skaitydamas girdėjau, kaip per gretimą kambarį kažkas nuėjo pas monsijorą, mačiau, kaip mano abatas nusilenkė. Aš vėl kreipiausi į jį su tuo pačiu prašymu, jis dar sausiau paprašė manęs vėl palaukti. Po trumpo laiko įėjo dar kažkas nepažįstamas, bet su reikalu, – kažkoks austras, jį išklausė ir tuojau nulydėjo į viršų. Tada man paliko labai apmaudu. Aš atsistoju, priėjau prie abato ir primygtinai jam pasakiau: kadangi monsijoras priima, tai gali atlikti ir mano reikalą. Staiga abatas loštelėjo nuo manęs su nepaprasta nuostaba. Jam tiesiog pasidarė nebesuprantama, kaip koks niekingas rusas drįsta lygintis su monsijoro svečiais. Kuo įžūliausiu tonu, tartum džiaugdama-sis, kad gali mane užgaulioti, numatavo mane nuo kojų ligi galvos ir suriko: „Tai nejaugi jūs manote, kad monsijoras mes dėl jūsų savo kavą?“ Tada ir aš užrikau, bet dar smarkiau už jį:

– Tai žinokit, kad man nuspėjau į jūsų monsijoro kavą! Jeigu jūs tučtuojau nebaigsit reikalo su mano pasu, tai aš eisiu pas jį patį.

– Kaip? Tokiu metu, kada pas jį sėdi kardinolas? – ėmė rekti abatėlis, su siaubu nuo manęs traukdamasis puolė prie durų ir išsikryžavo ties jomis, rodydamas, jog jis greičiau mirs negu mane įleis.

Tada jam pasakiau, kad esu eretikas ir barbaras – *que je suis hérétique et barbare* – ir kad man visi tie arkivyskupai, kardinolai,

* „Tautos nuomonė“ (laikraščio pavadinimas) (*pranc.*).

monsinJORAI ir t. t., ir t. t. – visiškai nė už ką. Vienu žodžiu, parodžiau jam, kad nenusileisiu. Abatas pažiūrėjo į mane su begaliniu pykčiu, paskui ištraukė iš manęs pasą ir nunešė į viršų. Po minutės jis jau buvo vizuotas.

– Štai, gal malonėsit pasižiūrėti? – išsiėmiau pasą ir parodžiau Romos vizą.

– Bet jūs, vis dėlto... – buvo bepradedęs generolas.

– Jus išgelbėjo tai, kad jūs pasiskelbėt esąs barbaras ir eretikas, – pastebėjo šaipydamasis prancūzėlis. – *Cela n'était pas si bête**.

– Tai nejaugi žiūrėti mūsų rusų? Jie sėdi čia – cyptelt nedrįsta ir įmanytų gangreit išsižadėti, jog yra rusai. Bent jau Paryžiuje mūsų viešbuty su manim pradėjo elgtis daug atidžiau, kai visiems papasakojau apie savo vaidą su abatu. Storas lenkų ponas, visų priešingiausias man žmogus prie tabldoto, nublanko ir atsidūrė antrame plane. Prancūzai net tą ištverė, kai pasakiau, kad prieš porą metų esu matęs žmogų, į kurį prancūzų šaulys dvyliktaisiais metais šovė – be jokio tikslo, šiaip sau, tik iššauti. Tas žmogus tada tebuvo dešimties metų vaikas ir jo šeima nebuvo spėjusi išsikraustyti iš Maskvos.

– Negalimas daiktas, – užsidegė prancūzėlis, – prancūzų kareivis nešaudys į vaiką!

– O vis dėlto taip buvo, – atsakiau. – Tą man pasakojo pagarbos vertas atsargos kapitonas, ir aš pats mačiau ant jo skruosto randą nuo kulkos.

Prancūzas ėmė kalbėti daug ir greit. Generolas buvo beįmęs jį palaikyti, bet aš patariau jam perskaityti kad ir, pavyzdžiui, ištraukas iš generolo Perovskio „Užrašų“, kuris buvo dvyliktaisiais

* Tai buvo ne taip kvaila (*pranc.*).

metais nelaisvėj pas prancūzus. Pagaliau Marja Filipovna ėmė kažką kalbėti, norėdama nukreipti kitur šneką. Generolas buvo labai nepatenkintas manim, nes mudu su prancūzu buvom jau bemaž pradėję rėkti. Tačiau misteriumi Astlejiui mano ginčas su prancūzu, rodos, labai patiko, atsistojęs nuo stalo jis pasiūlė man išgerti su juo taurę vyno. Vakare, kaip ir turėjo būti, man pavyko kokį ke-tvirtį valandos pasišnekėti su Polina Aleksandrovna. Mudviejų pa-šnekėsęs vyko pasivaikščiojimo metu. Visi išėjo į parką, į voksholą. Polina atsisėdo ant suoliuko priešais fontaną, o Nadenką paleido žaisti su vaikais netoli savęs. Aš irgi paleidau prie fontano Mišą, ir mudu galų gale likom vieni.

Pirmiausia, suprantama, pradėjom apie reikalus. Polina tiesiog supyko, kai jai įteikiau vos septynis šimtus guldenų. Ji buvo tikra, kad aš, įkeitęs jos briliantus, atvešiu jai iš Paryžiaus bent kokius du tūkstančius guldenų, o gal net ir daugiau.

– Man būtinai reikalingi pinigai, nors kažin kas būtų, – tarė ji, – ir reikia jų gauti, kitaip aš tiesiog žuvusi.

Aš ėmiau klausinėti, kas dėjosį tuo laiku, kai manęs čia nebuvo.

– Nieko, tik tiek, kad gavo dvi žinias iš Peterburgo, pirmą – kad senelei labai bloga, o po poros dienų – kad ji bene jau miru-si. Ši žinia nuo Timofejaus Petrovičiaus, – pridūrė Polina, – o jis žmogus tikslus. Laukiam paskutinės, galutinės žinios.

– Vadinasi, čia visi vienam lūkesty? – paklausiau aš.

– Žinoma, visui visi; jau pusė metų vien ta viltimi ir gyvenam.

– Ir jūs turit vilties?

– Juk aš jai visai ne giminė, aš tik generolo podukra. Tačiau tikrai žinau, kad manęs ji neužmirš testamente.

– Man atrodo, jums labai daug teks, – tariau patvirtindamas.

– Taip, ji mane mylėjo; bet kodėl *jums* taip atrodo?

– Sakykite, – atsakiau klausimu, – mūsų markizas, atrodo, irgi besąs išvęstas į visas šeimos paslaptis?

– O jūs kodėl tuo domitės? – paklausė Polina, pažiūrėjusi į mane rūščiai ir sausai.

– Kurgi, jei neklystu, generolas bus jau spėjęs pasiskolinti iš jo pinigų.

– Jūs labai taikliai spėjate.

– Na, bene jis būtų davęs pinigų, jei nebūtų žinojęs apie bobulytę? Jūs pastebėjot prie stalo – jis kokius tris kartus kažką kalbėdamas apie senelę pavadino ją bobulyte: *la baboulinka*. Kokie artimi ir kokie draugiški santykiai!

– Taip, jūsų tiesa. Kai tik jis sužinos, kad ir man šis tas pagal testamentą tenka, tai tuojau man pasipirš. Ar ne tą jums norėjos sužinoti?

– Dar tik pasipirš? Maniau, seniai jau peršasi.

– Jūs puikiausiai žinote, kad ne! – piktai pasakė Polina. – Kur jūs sutikote tą anglą? – pridūrė ji po minutės tylos.

– Aš ir žinojau, kad jūs dabar apie jį paklausit.

Papasakojau jai, kaip pirma buvau keliskart susitikęs misterį Astlejų kelionėje.

– Jis drovus ir greitas įsimylėti, ir jau turbūt įsimylėjęs jus?

– Taip, jis įsimylėjęs mane, – atsakė Polina.

– Ir jau, žinoma, jis dešimt kartų turtingesnis už prancūzą. Kaip, ar prancūzas ištis turi ką nors? Ar tai neabejotina?

– Neabejotina. Jis turi kažkokią *château**. Man dar vakar generalas apie tai tikrai kalbėjo. Na ką, pakaks jums?

– Aš jūsų vietoj būtinai ištekėčiau už anglo.

– Kodėl?

– Prancūzas gražesnis, bet jis niekšiškesnis, o anglas, be to, kad doras, dar ir dešimt kartų turtingesnis, – atrėžiau.

– Taip, bet užtat prancūzas – markizas ir gudresnis, – atsakė ji kuo ramiausiai.

– Bet ar iš tikro? – tariau aš vis taip pat.

– Visiškai tikrai.

Polinai baisiai nepatiko mano klausimai, ir mačiau, kad jai norisi mane įerzinti savo atsakymų tonu ir keistumu. Aš jai tai ir pasakiau, nieko nelaukęs.

– Ką gi, man ištis labai gražu, kad jūs nirštat. Jau vien už tai, kad leidžiu jums taip klausinėti ir spėlioti, jūs turit atsimokėti.

– Aš iš tikro manausi turįs teisę uždavinėti jums visokius klausimus, – atsakiau ramiai, – dėlei to būtent, jog esu pasiruošęs kad ir kažkiek už juos atsimokėti, ir savo gyvybės dabar visiškai nebranginu.

Polina nusikvatojo:

– Jūs man paskutinįkart, ant Šlangenbergo, sakėte, jog įmanytumėte sulig pirmu mano žodžiu pulti stačia galva, o ten, rodos, apie tūkstantį pėdų. Aš kada nors ištarsiu tą žodį vien pažiūrėti, kaipgi bus su tuo jūsų atsimokėjimu, ir jau būkite tikras, kad charakterį išlaikysiu. Aš pakęst jūsų negaliu – kaip tik dėl to, kad jums taip daug esu leidusi, ir dar labiau, kad jūs man taip reikalingas. Bet kol esate man reikalingas – turiu jus tausoti.

* Pilį (*pranc.*).

Skaitykite likusius
194 iš **208** puslapių,
įsigiję šią knygą

www.obuolys.lt

KITI KNYGŲ FORMATAI:

klausykla.lt

**Audio
knyga**

**Elektroninė
knyga**

Jaunas mokytojas Aleksejus Ivanovičius, tarnaujantis nusigyvenusiam generolui, mėgina laimėti jo podukros Polinos meilę, tačiau įsivelia į niekur nevedančius, žlugdančius santykius. Aikštinga moteris manipuliuoja Aleksejaus jausmais, siūlo savo širdį mainais į turtus. Iš pradžių Aleksejus neketina užtrukti prie ruletės stalo, jo tikslas – pagerinti savo finansinę padėtį, kad įsiteiktų Polinai. Tačiau žaidimas tampa vis azartiškesnis, adrenalinas stipriau plūsta venomis, ir vyras visiškai atsiduoda fatališkam troškimui lošti ir laimėti. Godumo užvaldytas, žiaurios gundytojos Polinos kerų apakintas Aleksejus praranda gebėjimą atskirti gėrį nuo blogio...

Tamsus ir nepaprastai įtraukiantis romanas „Lošėjas“ – ne tik pasauline klasika tapęs rusų literatūros šedevras, bet kartu ir romanas, kuris atspindi autentišką autoriaus gyvenimo patirtį – keliaudamas po Vakarų Europą kartu su mylima moterimi, Fiodoras Dostojevskis tikrai buvo tapęs ruletės įkaitu. Romane autorius atskleidžia ne tik neeilinius gebėjimus sukurti nepaprastai dramatišką istoriją, bet ir pribloškia stipriais psichologiniais veikėjų portretais.

LITERATŪROS KLASIKOS ŠEDEVRAS

Jeigu jums patiko tokie romanai kaip „Broliai Karamazovai“ ar „Nusikaltimas ir bausmė“ – jūsų knygų kolekcijoje privalo būti ir „Lošėjas“.

OBUOLYS
nuo 2004

#obuolys.lt

ISBN 978-609-484-342-6

9 786094 843426

www.obuolys.lt

Knygos pigiau, idomybės ir ištraukos nemokamai

KITI FORMATAI:

Audio
knyga

Elektroninė
knyga

Visiškai detali: © Shutterstock
Skaitmeninis žmogus yra gražus